

دیدار رهبران دو کره از جمله رویدادهای تاریخی بود که تا حدود زیادی باعث شد مواضع چهار قدرت تأثیرگذار بر شبه جزیره دچار تحولات تدریجی شود. از میان چهار قدرت بزرگ، روس‌ها به نوعی دچار غافلگیری شدند. به طوری که این حرکت باعث گردید قبل از دیدار سران دو کره، وزارت امور خارجه روسیه اعلام کند پوتین قصد دیدار از پیونگ یانگ را دارد. به هر حال بعد از دیدار رهبران دو کره، روس‌ها احساس نمودند که در بازی سیاسی در شبه جزیره عقب مانده و تلاش نمودند تا حضور خود را پررنگ‌تر جلوه دهند.

پوتین بعد از روی کار آمدن در روسیه به نظر می‌آید یکی از اهداف خود را تقویت سیاست خارجی روسیه در شرق آسیا قرار داده است. در همین راستا قبل از شرکت در اجلاس گروه هشت در اوکیناوا سفر پوتین به کره با هدف حضور پررنگ در مسایل شبه جزیره قابل توجه است. علاوه بر آن بر مبنای اخبار منتشره سفر به چین نیز در اواسط ماه جولای توسط وی در واقع توازن قدرت روسیه در مقابله با حضور همه جانبه آمریکا در شرق آسیا است. بعد از دیدار رهبران دو کره، وزیر خارجه کره جنوبی به روسیه سفر نمود. در این سفر وی موضوع دیدار رهبران دو کره را برای روس‌ها تشریح کرد و به طور مستقیم از حضور روس‌ها در مسایل شبه جزیره استقبال نمود. اما آنچه مهم به نظر می‌رسد این است که روس‌ها به وزیر خارجه کره جنوبی این موضوع را تفهیم نمودند که هرگونه تصمیم‌گیری در شبه جزیره کره بدون حضور روسیه امکان‌پذیر نخواهد بود.

بعد از سفر وزیر امور خارجه کره جنوبی به روسیه مطبوعات روسیه نوشتند که پوتین در دیدارش با کیم جونگ ایل در مورد گسترش و تقویت همه جانبه روابط با کره شمالی، همکاری نزدیک با شمال جهت مقابله با سیستم موشکی NMD آمریکا و دیگر مسایل سیاسی و امنیتی مذاکره خواهد نمود. به نظر می رسد اگر کیم جونگ ایل به درخواست های روس ها پاسخ نسبتاً مثبتی دهد مسایل شبه جزیره پیچیده تر خواهد شد.

تردیدی نیست که همکاری روسیه و کره شمالی تا حدود زیادی پیشنهاد اخیر روسیه مبنی بر همکاری جهت ایجاد یک سیستم کنترل موشکی در جهان را تقویت می نماید. از طرف دیگر گرفتن امتیاز از آمریکا توسط روسیه در این منطقه یکی دیگر از اهداف سیاست خارجی روس ها می باشد.

علاوه بر همکاری های نظامی که در دیدار آتی کیم جونگ ایل و پوتین مطرح خواهد شد موضوع ساخت نیروگاه جدید شرق پیونگ یانگ، کارخانه ذوب آهن کیم چه و ۷۰ طرح اقتصادی دیگر از محورهای مذاکرات رهبران روسیه و کره شمالی خواهد بود. اما نکته مهم این است که شمال پولی برای اجرای چنین پروژه هایی در دست ندارد و جامعه بین المللی نیز حاضر به مشارکت در طرح های به ظاهر اقتصادی ولی با هدف سیاسی نیست. کره شمالی تا سال ۱۹۹۱ بالغ بر ۷ میلیارد دلار بدهی به روسیه داشته که این امر نمایشنامه تقویت روابط با کره شمالی را زودتر از موعد مقرر با شکست مواجه خواهد کرد.

از طرفی اظهارات روکین نایب رئیس مجلس دوما ی روسیه نیز در خصوص سیاست خارجی روسیه در شبه جزیره نشان دهنده این امر است که روس ها به هیچ قیمت حاضر به عقب نشینی از مسایل شبه جزیره نیستند. حرکت اخیر روسیه نشان می دهد که به رغم اینکه روس ها در بسیاری از مسایل و مواضع خود در سیاست خارجی عقب نشینی کردند همچنان اوکراین و کره شمالی دو منطقه حساس و استراتژیک روسیه به حساب می آید.

روکین می‌گوید به‌رغم اینکه تصور می‌شود روابط کره شمالی و روسیه دچار تغییر و تحول شده باید بگوییم روابط حزب کارگران کره شمالی و حزب کمونیست سابق روسیه مقداری تغییر کرده ولی روابط دو کشور از استحکام بسیار بالایی برخوردار است. تنها مشکلی که در روابط دو کشور وجود دارد بحث بدهی کره شمالی به روسیه است. اما بر مبنای دکترین جدید سیاست خارجی روسیه حضور این کشور در مسایل هسته‌ای شبه جزیره در ارتباط با چگونگی حضور نیروهای آمریکایی در جنوب و امنیت شرق آسیا کاملاً ضروری است. روکین اشاره می‌کند مهمترین هدف پوتین از سفر به کره شمالی بهبود و تقویت روابط دو کشور است. اگرچه معاهده نظامی و دوستی روسیه و شمال لغو گردیده ولی همکاری نظامی دو کشور بسیار استراتژیک است. بحث موشکی نیز از مواردی است که دو دولت درک استراتژیک از این سلاح در شرق آسیا دارند. اگرچه ما روابط خود را با شمال تقویت خواهیم کرد؛ اما این به دلیل دور شدن از جنوب نخواهد بود.

روکین در خصوص روابط می‌گوید: «در گذشته بر مبنای ایدئولوژی سوسیالیستی احزاب مقتدر دو کشور با یکدیگر پیوند می‌خوردند و از طریق احزاب در چارچوب مبنای ایدئولوژیکی روابط تنظیم می‌شد. اما در حال حاضر این گونه نیست اکنون دو دولت با درک وضعیت در شرق آسیا به تقویت روابط خود می‌نگرد که این امر به مراتب روابط را مستحکمتر و قوی‌تر می‌کند». وی در خصوص حل مسأله شبه جزیره می‌گوید: «مردم شبه جزیره باید در خصوص مسایل خود تصمیم بگیرند اما در شمال شرق آسیا در خصوص مسایل امنیتی باید روس‌ها به همراه سه قدرت دیگر حضور داشته باشند؛ در واقع ما به اجلاس شش جانبه معتقد هستیم».

این اظهارات محکم روکین که سالها سفیر روسیه در آمریکا بوده و دارای دیدگاه نزدیک به پوتین می‌باشد این موضوع را مشخص می‌کند که روس‌ها به محض اینکه مشاهده نمودند احتمال حذف و یا کم‌رنگ شدن نقششان در منطقه شبه جزیره وجود دارد با دستپاچی به

تنظیم سیاست خارجی خود در منطقه پرداختند. نکاتی که روکین در مصاحبه با خبرنگاری از کره جنوبی مطرح می‌کند نظیر تقویت روابط موشکی، حضور در مسایل امنیتی و غیره در واقع نشان‌دهنده این امر است که آنان نسبت به این منطقه حساس هستند؛ اما به دلیل مشکلات شدید اقتصادی و مالی نیم‌نگاهی رانیز به جنوب دارند. آنان احتمالاً قصد ندارند جنوب رانیز از خود دور کنند؛ امکانات مالی جنوب برای روسیه مهم می‌باشد. به هر حال روس‌ها در شبه‌جزیره کره منافع مستقیم دارند. شاید کیم جونگ ایل به این نکته توجه داشته باشد و مجدداً بازی قدیمی پدرش با دو قدرت چین و روسیه در دوران جنگ سرد مبنی بر تحریک هر کدام و گرفتن امتیازات متعدد مجدداً توسط وی تکرار شود. اما آنچه واقعیت دارد این است که سیاست خارجی نمایشی برای مدت زمان کوتاهی کارایی دارد و به سرعت دچار مشکل می‌شود.

مرتضی سلطانیپور

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی